

NOVADNIEKS

SESTDIEN,
1990. gada 7. jūlijā

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 80 (5084)
Maksā 3 kopeki

□ Aizvadītā nedēļa bija labvēlīga siena sagādei, un kolhoz «Rožupe» saulaino laiku izmantoja lietderīgi. Šķūnus ievestas vairāk nekā 420 tonnas siena, kas ir trešā daļa no plānotā daudzuma. Ieliktais arī 850 tonnas skābsiena un 720 tonnas skābbarības.

Lopbarības sagatavošanā labi strādā mechanizatori Vičus Stokus (atfēls pa kreisi) un Ilmārs Pīzelis (atfēls pa labi).

Jāņa Silicka foto

Pārskats

par lauku darbiem rajona
saimniecībā līdz 5. jūlijam (pēc
agrorūpnieciskās apvienības
«Preiļi» dispečerdienesta ziņām,
procēntos)

Saimniecība	Novākti siena	Sagatavoti skābsiena	Saražoti barībā, vien.
Leņina	22	37	22
«Sarkanā ausma»	24	67	56
«Smelteri»	67	87	57
«Vārkava»	34	—	25
«Dubna»	30	57	31
K. Marks	28	37	32
«Sarkanais Oktobris»	35	56	37
«Silajāni»	7	40	19
Raiņa	44	44	29
«Nākotne»	18	100	46
«Zelta vārpas»	15	54	49
«Jersika»	63	37	47
«Rožupe»	48	49	43
«Līvāni»	26	64	29
«Dzintars»	36	50	40
«Ēzerciems»	24	55	35
Kirova	67	67	44
«Galēni»	12	—	18
«Sīlukalns»	24	27	23
«Vanagi»	35	—	14
Aglonas p. s.	13	27	19
Rudzātu p. s.	19	41	32
«Rūšonā»	15	46	21
«Gailīši»	14	13	13
RAJONĀ	30	46	34

□ Lauku darbu gaitu un uzdevumus komentē agro-rūpnieciskās apvienības □ «Preiļi» galvenā speciālists — te Irēna Saitere.

Ipaši sūdzēties par laika apstākļiem lopbarības sagatavošanās periodā tomēr nevaram, jo starp lietiem vismaz pāris dienas noturas saulainas. Cik daudz sieja pa šo bridi spējam sagatavot.

tik arī tiek šķūnos. Tātad — siena plāns šogad (pēc saimniecību aprēķinu) rajonā lēšams 25 495 tonnas. Visvairāk ir jāsagatavo agrofirmai «Sarkanais Oktobris» — 2 285 tonnas, Lenina kolhozam un Rudzātu padomju saimniecībai pa 1 500 tonnām, «Sarkanai ausmai» — 1 392 tonnas. Mazāks plāns ir «Smelteriem» — 600 tonnas, «Gailīšiem» — 430 tonnas. Protams, šie skaitli ir atkarīgi no saimniecību lieluma un turamo lopu skaita. Līdz ar to vienā saimniecībā, draudzīgi saraujot, ar sienu var tikt galā nedēļas laikā, bet otrā vajag strādāt mēnesi.

Sienu masveidā kaltējam jau otro nedēļu, šķūnus ievesta cezturā dala. Bet gribas atgādināt agronomiem un iecirkņu priekšniekiem — paskaitieties šķūnos, vai siens vietām jau nekarst? Tie, kuri pastētušies ar presēšanu, konstatēs, ka kipas šķūni nepieciešams pārgriezt un valējas salīkt uz ventilatoriem. Cītādi padarītās būs veltīgs, jo kipas siens sapelēs, var notikt arī pašaizdegšanās. Esiet uzmanīgi — sapresēts siens ar paaugstlānu mitrumu prasīs divkāršu darbu. No lauka gan būs novākts, bet silēs nebūs ko likt. Vajadzīgi arī sargi, kas uzmanītu ventilatorus un neaizmirstu aizslēgt šķūnus.

Vēl ir vērojama arī tāda nēmē: noplautu zāli uz lauku obligāti notur krietu nedēļu vai pat divas, tikai tad sūta ārdītājus un gatavo «kvalitatīvu» lopbarību. Tāda parādība ir katrā trešajā saimniecībā.

Loti daudz sienas uz lauka paliek pēc presēm. Tāpēc būtu ieteicams norikot darbā skolēnum ar zirgu grābekļiem, kā to dara Kirova kolhoz.

Ar skābsiena sagatavošanu raknā sākas nedaudz labāk — no vajadzīgajām 26 698 tonnām puse iau sagatavota. Bet kolhozs «Nākotne» 4. jūlijā ar uzdevumu iau bija ticis galā. Tuvo plāna izpildei ir kolhozs

«Smelteri».

Skābbarības plānu izpildījis kolhozs «Zelta vārpas».

Sogad problēma ar sāli, tā

pēc ieteicības skābsienu vai

skābbarību gatavot ar bioloģisko

ieraugu, ko ražo Preiļu siera

rūpniča. Bioloģiskā ierauga deva

ir 4 — 5 litri uz tonnu masas.

Skābsienam kā kimisko kon-

servantu var lietot silobu un

supersilobu, bet skābbarībai

Ester — 3 un AIV — 2. Benzoskā-

bī republika šogad nesanems.

Neviens negribu pārliecīnāt

par kimisko konservēšanu, taču

grību teikt, ka tā ne tikai par

15 procentiem samazina zudu-

mus, bet zināmā mērā samazina

arī degvielas patēriņu lopbarī-

bas sagatavošanā.

Ja jau lopbarības sagatavoša-

nas laikā agronomam būtu jums

virs galvās, tad droši vien va-

rētu iztikt arī bez konservēšanas.

Diemžēl tā nav. Strīdi parasti

sākas ar to, ka zootehniki atsa-

kās izbarot konservēto lopbarī-

bu. Protams, ziemēšanas perio-

dā barība ir jāsabalansē, jo go-

vis nelabprātējās dienās dienās

desmit piecus kilogramus kon-

servētas zāles, tāpat kā mēs kat-

ru dienu nevēlamies skābu kā-

postu zupu.

4. jūlijā desmit no visām ra-

jona saimniecībām nebija vēl

noplāvušas pusi zāļai.

RAJONA PANORĀMA

Rušonieši ir pārliecīnāti,

ka lopbarības ražošanas plānu izplūdis. Kaut gan pagādā rezultāti nav nekādi spīdošie. Lielākās grūtības sagādā sienas, jo kalnainajos zāļai laukos masa ir loti slikta, ipaši nav līdzējuši arī uzņākuši lieti. Pagādā zem jumta ir tikai nedaudz pāri sešdesmit tonnām no vajadzīgajām 715 tonnām sienā.

Noplauti gandrīz 250 hektāri zāļai. Saimniecībā plaukti, cik var laikā un kvalita-

tīvi savāki. Pagādām tiek galā mehanizatori, ūsi un lauku brigāžu laudis. Kad uzlabosies laika apstākļi, palīgā nāks kantora darbinieki. Cītus palīgus no malas kolhozs šogad neaicinās.

Saimniecībā kā vienu no čaklākajiem un godigākajiem strādātājiem nosauc mehanizatoru Pēteri Ruskuli. Viņš iau kuro gadu pēc kārtas strādā ar vācu smalcinātāju.

L. Birzniece

Jātiekt galā pašu spēkiem

Aglonas padomju saimniecībai lielākais ienākumu avots ir pilu ferma. Šī gada uzdevums ir saražot 1 000 tonnu galas. Tas nozīmē, ka vaja-

dzīgs krietns daudzums speciālās spēkbarības, ko līdz

šim saimniecībā pilnībā sanēma no valsts fondiem. Taču

nu iau ir skaidrs, ka centralizēti sanems tik vien spēkbarības, lai saražotu 850 tonnas galas.

Tātad — jātiekt galā pašu spēkiem. Sogad pilu barībai

iesēti 4 hektāri burkānu, 5 hektāri galda bietišu, kā arī 4 hektāri lopbarības kāpostu. Tagad sējumi cītīgi ravējami un kopīami.

Pilu māšu vitamīnbārbai rārežētas arī 50 tonnas zāles miltu. Pagādām saražotas tikai 16 tonnas. Saimniecībā izmanto visas iespējas, lai barības trūkuma dēļ nebūtu jālikvidē ienesīga nozaire.

Lidija Kirillova

Kas saņēma mašīnas?

Preiļu rajona Tautas deputātu padomes izpildkomiteja informē, ka šī gada otrajā ceturšķīnī tirgus fonda ietvaros sapemtais četras vieglās automašīnas.

Vieglie automobili sadalīti

šādi: agrorūpnieciskajai ap-

vienei — «Preiļi» — divas

mašīnas (viena — «Moskvičs-412»),

Kam konkrēti pienākas

vieglie automobili, izlemi at-

tiecīgie darba kolektīvi.

No otrā ceturšķīnī fonda dienem divas automašīnas «Moskvičs-

412», pamatojoties uz rajona

Tautas deputātu padomes se-

ssijas lēmumu, piešķirtas

Valsts autoinspekcijas vietējā

dienesta vajadzībām.

V. Krauja

Līvānu 1. vidusskola

notikušas vēlēšanas. Skolas direktora amatām kolektīvs no savas vidus izvirzīja divus kandidātus — latviešu valodas un literatūras skolotāju Maiju Kručinu un darbmācības skolotāju, skolas arodkomitejas priekšsēdētāju Voldemāru Rimšu.

Silvija Jokste

Atkal uz Eikša ezera

Sporta bāze pie Eikša ezerā atkal pulcējušies spēcīgākie PSRS ūdensslēpotāji, jo vakar šeit sākās J. Gagarina kausa izcīna.

Sacensibās piedalās 41 sportisti no Maskavas, Rīgas, Dubnas, Minskas, Novopolockas un citiem spor-

ta klubiem. Ieradušies visi

spēcīgākie ūdensslēpotāji.

Piemēram, Rīgas pārstāv-

S. Šaikovs, Maskavu — Z.

Mistrīakovs un K. Matiukins,

Dubnu — T. Ivanova, Minsk — M. Ameljančiks, V. Nadi-

Daudzu rajona leživotāju un jo sevišķi vietējo — Jersikas ciema — jaunu cieņu un uzticību ir lemantojis Jānis Eiduks (atēlā). Līdz nesenajām vēlēšanām — kolhoza «Jersika» iecirkna prieķnieks, tagad — Jersikas pagasta TDP prieķssēdētājs un arī rajona padomes deputāts.

Jāni Eiduku var sastapt LTF Līvānu nodajas Domes sēdēs, Līvānu reprezentēto klubu pasākumos. Uzticīgs lepnas un neatkarīgas Latvijas nākotnei, Jānis Eiduks allaž ir aktīvs LTF, LNNK un LAP ideju un darbu atbalstītājs un līdzi darītājs.

J. SILICKA foto

Rajona Tautas deputātu padomē

Par pašvaldību Preiļu rajonā

- Rajona Tautas deputātu padome sesijā apsprieda
- pasākumus tautas pašvaldības sistēmas izveidošanai Preiļu rajonā.

Rajona Tautas deputātu padome nolēma ar 1990. gada 1. jūliju «visa rajona teritorijā sākt sagatavošanas darbus pārejai uz pagastu, ciemu, pilsētu un rajona pašvaldību. Ekonomisko un sociālo pamatojumu izstrādei un pašvaldības administratīvo vienību noteikšanai izveidota rajona Tautas deputātu padomes darba grupa šādā sastāvā:

grupas vadītājs — I. Muzikants, rajona Tautas deputātu padomes prieķssēdētājs,

grupas vadītāja vietnieki — J. Bojārs, rajona Tautas deputātu padomes prieķssēdētāja vietnieks, un I. Sniķers, rajona Tautas deputātu padomes izpildkomitejas prieķssēdētājs.

grupas locekļi — J. Līvdāns, rajona Tautas deputātu padomes izpildkomitejas prieķssēdētāja vietnieks, plānu komisijas prieķssēdētājs; V. Limane, rajona iz-

pildkomitejas finansu nodajas vadītāja; J. Liepa, rajona padomes deputāts, sociālās attīstības pāstāvīgas komisijas prieķssēdētājs; A. Garjāns, rajona padomes deputāts; L. Vindele, rajona padomes deputāte; J. Rozentāls, rajona izpildkomitejas sekretārs, jurists; I. Jeršovs, rajona padomes deputāts; J. Znotiņš, Līvānu pilsētas izpildkomitejas prieķssēdētājs; A. Soldāns, rajona padomes deputāts, Rušonas pagasta Tautas deputātu padomes prieķssēdētājs; I. Anspoka, rajona izpildkomitejas plānu komisijas prieķssēdētāja vietniece.

Grupai iāzīstrādā pasākumu plāns tautas pašvaldības sistēmas ieviešanai un jāiesniedz apstiprināšanai rajona Tautas deputātu padomes prezidiām līdz šī gada 15. jūlijam.

Rajona izpildkomitejai uzdots iedalīt nepieciešamos līdzekļus pašvaldības ekonomisko un sociālo pamatojumu izstrādei.

Par veikto pašvaldības sistēmas izveidē darba grupa regulāri sniegs pārskatu rajona padomes sesijās.

Ne cars, ne varoni, ne dievi
Mums jaunus laikus nenesīs,
Tik pašu rokas, pašu spēki
Lems laimi, važas saskaldīsi!
Saprotams, no kā šie šķeltnieki
taisīs atbrīvoties. Nākamā paskvíja
jau daudz slīktāk! Teksts:

Ienaida negaisi pāri mums krājas,
Tumsības spēki mūs spāda un
māc.

Kaujā pret naidnieku biedri
jau stājas —
Cīņai vēl gala vis neparedz skats.

Redziet, cī tuļu nonākuši! Atklātums paliek atklātums, bet vajag taču
zīnāt mēru. Kādi tumsības spēki?
Ar tumsības spēkiem esam pilnīgi
tikuši galā 1917., 1937., 1956., 1964.,
1985. gadā un tā tālāk.

Esam saņēmuši norādījumu —
mums jālepojas ar katru nodzīvoto
dienu. Lepoties sākam rīt pulksten 6.
lečirknu pilnvarotajiem apstāgāt
dzīvokļus, pārbaudīt, lai visi lepo-
tos. Kas negrib lepoties dzīves vietā,
nogādāt pie manis. Es jums ie-
mācišu lepoties ar katru nodzīvoto
dienu! Pulksten 21 atkal apstāgāt
dzīvokļus, pārbaudīt, lai visi skatītos
to, kas paredzēts. Jālepojas regulāri.
Stāvi rindā, piemēram, stāvi un le-
pojies, nezaudē laikul.

Mierā! Uz demokrātijas aizstāvību
sojós marš!

Marjans Beļenķis
(No žurnāla «Ogoņok»)

Milicijas ikdiens

Kaut kas tajā sajuka. Valsts autoinspekcijas «Zīgulis» vienmēr ir aiz rajona robežām, bet gadās — arī āpus republikas. Vēl viens Valsts autoinspekcijas «Moskvīcs» arī nav diez ko drošs. Viss. Kā sakā, nonākuši tālā, ka vairs nav ar ko izbraukti uz negādījuma vietu. Telkstet — bet brīvprātīgie kārtības sargi ar savu transportu? Pašreizējās benzīna bāda laikos tā ir fantastika.

Un nekas cits neatliek, kā izmantot tā dēvēto «neoficiālo» tehniku, proti — VAI darbinieku personisko autotransportu. Vai arī panemti rezerves detalas no tā un ielikt dienesta mašīnā. Nodalas prieķnieks tā arī izdarīja. Tiesa gan, šim paraugam nāvādauz sekojātu. Bet tas arī ir saprotams.

Cik nepieciešams ir dienesta transports? Ideāli būtu, ja dežurējošās dalas rīcība būtu mašīna uz visu diennakti. Valsts autoinspekcijai — vismaz divas, vēl viena — centralizētai apsardzei, vēl kaut viena — operatīvā dienesta darbiniekiem, pa vienai — lauku iecirknu inspektorijai. Tād nevajadzētu ubagot saimniecībās, jo pēc šādiem gadījumiem

par miliciju, parasti saka — «mafija».

Diemžēl milicijas nodalā visi labi saprot, ka par šādu «bagātību» var tikai sapnot, bet sapni. kā zināms, ne vienmēr piepildās. Un tomēr ar nepacietību gaida solīto automašīnu, cerams

jaunu.

Iespējams, te kāds sakaitināts iesaukšies: ko vēl šiem miliciem vajag, šitādū māju uzcēlā! Jā, tās ir. Bet vēl jau «cel», jo objekts nav nodots ekspluatācijā. Turklat caurules jau plīst, dažviet apmetums nobiris. Speciālizēta remontdienesta nav, tāpēc uz laiku par santehniskiem, atslēdzniekiem, namdarīiem klūst nodalas virsnieki. Bet kas meklēs, ar ko caurumus aizjauj... Lai meklē prieķnieks. Tāpēc gadās, ka reizēm Kazenko sākdomāt, kas vīnī īsti ir — nodalas prieķnieks vai saņēmējs?

Kādā no pilsētas līmena saietiem viens «prātnieks» reiz ie- teica nodot milicijas nodalas ēku bērnu bibliotēkai vai mūzikas skolai. Zāle atbildēja ar aplausiem. Ko lai te saka? Kā teicis kārīsīkis, būtu smieklīgi, ja nebūtu tik bēdīgi. Trim iecirkna inspektoriem — tikai viens ka-

Zinātnieka skatījumā

Ciemos pie kaimiņiem

Nesen iznāca pabūt kaimiņu zemes Lietuvā, Polijā un skatīt tās caur zemnieka prizmu.

Polijas zemnieks ir izturīgs un nelokāms. Viņš pārdzīvojis kulkai laikus, bet kolhōzā nav dabūts, kaut gan daudzi no turīgākajiem tika izputināti. Polija, vienīgā valsts no mūsu sabiedrītām, kura netika kolektivizēta. Vairāk nekā 90 procenti zemes pieder zemniekiem. Poli saražo pārdeva un pārdod par vīnu darba ieguldījumu atbilstošu cenu.

Nobraucot trīs tūkstošus kilometrus pa Poliju, neredzēju ne nolaistību, ne pamestību. Redzējam labi koptus dārzus un laukus, leknas plavas. Ganībās, lieļākoties kēdēs piesetas, melnrāibas govīs. Zemnieki specializējas dažādās lopkopības nozarēs. Laukos redzamas skaistas kieģēļi vai mūra ēkas ar šifera, kārnīnu vai skārda jumtiem. Nevar nemaz salīdzināt ar Poliju, kādu to pirmo reizi redzēju pēc kara. Gandrīz viss uzcelts no fauna.

Kūtis zemnieki cel tā, lai perspektīvā tās varētu pārbūvēt citai mājdzīvnieku sugai. Tas dažādāt nepieciešams, mainoties tirgus konjunktūrai vai arī izmaiņām ģimenē. Poli savās saimniecībās un tūrmos audzē tādus mājdzīvniekus un tādus kultūras, lai visiem ģimenes locekļiem būtu nodarbošanās. Te nu man nācās atcerēties arī savu bērnību, kad jau no četrā piecu gadu vecuma, neskatoties uz lielām bālēm no zostēvina, nācās ganītosis. Vēlāk savās mājās vai pie svešiem bija jāgana govīs.

Polijā daudz audzē kartupeļus, par to labi varam pārliecītātīties Rīgā, kur veikalos bieži vien ir polu kartupeļi vai to pusfabrikāti. Tāpat arī polu ābolī rudeņos un ziemās nopērkami mūsu veikalos. Dārzu patiesi ir daudz. Un raksturīgi, ka kokiem izveidotī zemi un plakani kroni, lai ražu varētu viegli novākt, stāvot uz zemes. Cerams, ka, atstātīties zemniecībai Latvijā, sagaidīsim savā zemē un savos dārzos audzētus ābulus. Apstākli tam pie mums ir labvēlīgi, jādomā, ka zemnieki arī nenobīsies no lielā darba, ko prasa dārzu apkopšana.

Visur daudz mazjaudas un vidējas jaudas traktori, kurus izmanto lauku darbos un transportā. Strādā arī ar zirgiem. Mūsu zemnieki brauc mācīties uz Somiju, Zviedriju, Dāniju; VFR un pat uz ASV, bet neesmu dzirdējis, ka brauktu uz Poliju. Žēl gan. Skriet, ka tieši Polija būtu mums visvairāk plenēma-

ma, jo atrodas tuvu, arī mehanizācijas līmenis nav krasī atšķirīgs, tāpat niecīga valodas barjera. Polu kalpi taču tik viegli pirms piecdesmit gadiem varēja sarunāties ar saviem saimniekiem Latvijā.

Būdams Lietuvā, sarunājos ar lauksaimniecības studentiem. Uzzināju, ka viņi brauc pie polu zemniekiem stažēties. Dodoties uz Vakareiropas valstīm, noteikti jāzina angļu val viasmā vācu valoda, bet Polijā varot iztikt ar krievu valodas zināšanām.

Lietuvas Veterinārajā akadēmijā studenti izveidojuši Jauno zemnieku korporāciju. Sie studenti palīdz zemniekiem, paši ieigādājas un kopī mājdzīvnieku Students D. Malinauskas, piemēram, pastāsti, ka viņi kopā ar diviem saviem draugiem pagājušajā gadā iegādājās un no mācībām brīvājā laikā apkopa broļerus un cūkas. Izaudzētos broļerus paši realizēja tirgū, bet bekonus nodeva valsts sagādei. Sādā veidā sešu mēnešu laikā katrs no pelnījā trīs tūkstošus rubļus.

Lietuva notika Baltijas valstu konference, kas bija veltīta lopkopības produktu ražošanai neielās fermās. Lietuvieši uzskata, ka zemnieku saimniecībai jābūt ap piecdesmit hektārus lielai, lai neniktu, lai būtu kārtīga darba slodze un lai varētu no pelnīt normālai saimniekošanai pietiekami daudz līdzekļu. Tika aizstāvēts arī cits viedoklis, ka, lūk, lielas saimniecības veidošanai nepieciešams daudz līdzekļu, kuru trūkst gan pašiem zemniekiem, gan valstī. Isakā sākt ar trim līdz desmit hektāriem un trīs līdz piecām govīm, tālāk pat laikā strādājot kopsaimniecībā. Pēc piederēz apgūšanas un līdzekļu uzkrāšanas var iepeldēt dzilākos ūdenos.

Pānevežas rajonā kooperatīvi, kuri no pelnījuši naudu, negaidā, bet pieprasīza zemi un ieguldīja tur savus līdzekļus, celot ēkas un iegādājoties mājdzīvnieku. Viņi organizē produkcijas ražošanu, pārstrādi un realizāciju. Būtu vēlams, lai arī mūsu uzņēmumi un kooperatīvi ieguldītu savus brīvos līdzekļus zemnieku kustības veicināšanā. Sādā lielisks piemērs ir sovhozteknikumā «Mālpils», kur kooperatīvs «Līga» uz savstarpēji izdevīgiem noteikumiem palīdzēja izveidot lielisku saimniecību zemniekiem A. Ligerim.

J. Uzelens,
veterināro zinātnu kandidāts

Bez pārliecības par saviem spēkiem ...

binets. Kā te aprūnāties ar cilvēku no sirds, ja līdzās kolēģis raksta steidzamus papīrus. Pieciem Valsts autoinspekcijas darbiniekiem — arī viena istaba. Labi vēl, ka viņu lielākā daļa «dzīvo uz celi». Turklat — divi kabineti uzbrūvēti pa «partīzānu modei». Lūk, tāda ir tā «milicijas pils».

Kad būs pabeigta ēkas celtne, kādi līdzekļi tai iedalīti un vāl iedalīti vispār, — to līgānei lāgā nezina. Jo visi finansi pavedieni ir Preiļos, rajona iekšlietu daļā. Ar īpašu devīgumu prelieši gān neizcelas. Piemēram, līgānei sarunātā latviešu valodas skolotāju, jo nodalā ir puiši, kas nepārvalda latviešu valodu, bet rajona iekšlietu daļā atteicās kursus apmaksāt.

Iespējams, sava jēga ir nodamāt atvērti bankā savukontu. No kādiem avotiem tajā ienāks līdzekļi? Kaut vai naudas sodu summas, jo dažādu pārkāpēju vēl papilnam. Bet nekā... Tā vietā, lai izsniegūtu talonu par soda uzlikšanu pārkāpēlam, kā tas ir visā civilizētā pasaulē, mūsu milicijas iecirkna inspektorām iāapraksta vesels kalns papīra. Tikai tad pārkāpējs stāsies ad-

ministratīvās komisijas priekšā un tikai pēc tās lēmuma varēs uzlikt naudas sodu. Turklat vēl iekāstētā summa pazudīs «nezināmā virzienā». Tas viss kopā rada pašpalāvības trūkumu ne tikai par šodienu, bet arī par nākotni.

Dzird gan runājam, ka iekšlietās iestādes tiks reorganizētas valsts un municipālajās. Diemžēl konkrēta šādas reorganizācijas mehānisms nav, ir tikai teorija. Turklat vēl sairus saiknei starp pilsētas varas iestādēm un miliciju. Kāpēc tā noticis, nerunāšu, jo negribu uzspiest savu subjektīvo viedokli. Teikšu tākai vienai: pašreizējā situācijā neko pozitīvu nedod. Saskarsmes punkti būs jāmeklē, un, iespējams, kvalitāti jauna līmeni.

Domājams, tad arī pārliecība par saviem spēkiem pieauga. Un nebūs jādzīrē runājam pilsētas vecos laudis: kādreiz viens nolīcīsts visā pilsētā kārtību ieviesa, tagad vesela milicijas nodala netiek galā.

Bet tas jau ir temats citai sarunai — par milicijas darbinieku aizsardzību. Cеру, ka pie tās vēl atgriezīsimies. Iraida Koroļova

Daugavpils teātrs. Atjaunotne

Sākumam daži fakti.

1959. gadā tiek saformēts Daugavpils muzikāli dramatiskais teātrs ar latviešu un krievu tūpām, mūzikumiem, dziedātājiem, baletdejotājiem. Latviešu trupa sagatavo V. Lāča drāmu «Zeme un lūra». Notiek pirmizrāde Dž. Verdi operai «Traviata». Tas ir pirmās operas iestudējums Latgalē.

1962. gadā negaļdīts pavēršens republikas «kultūras politikā»: piespiedu kārtā teātri slēdz kā nerentablu. Tas notiek laikā, kad ledzīvotāju skaits Daugavpili atkal tuvojas 100 tūkstošiem.

1988. gadā ar republikas Ministru Padomes lēmumu sākas Daugavpils muzikāli dramatiskā teātra atjaunošana. Tā paša gada rudenī tiek uzņemts latviešu trupas Latvijas Valsts konservatorijas studentu kurss 1989. gadā 1. kurss krlevu trupat. Par teātra māksliniecisko vadītāju apstiprina režisoru un pedagogu Nauri Klētnieku.

Un tā — Daugavpils muzikāli dramatiskais teātrs ir atjaunotnes celā. Latvijas Valsts konservatorijas teātra nodalas Daugavpils teātra 1. un 2. kursa studētāji, topošie aktieri, iau sagatavojuši vairākus uzvedumus. Ievērības cīnīga ir dzīnieces Annas Rancānes kompozīcija — veltījums Latgales atmodas darbiniekam Francim Trasunam pagājušā gada rudenī Sogad sakarā ar Latgales Dziesmu svētkiem teātriem bija veltīta speciālā de-

Pēc vasaras eksāmenu sesijas un aktieru meistarības pārbaudes nāks septembris ar Raina 125. gadadienās sarikojušu. Taīā parēdēs parādīt ainas no «Jāzepa un vina brāļiem», «Pūt, vējīni!», «Kraukliša», «Uguns un nakts».

Jānis Gurgons

Protams, sava vieta būs ierādīta arī dzejai. Paredzēta fundamentālā izrāde — veļte Rainim vina «jaunu dīnu zemē».

Režisors Nauris Klētnieks neseidzas aicināt slavenības, jau «gatavus aktierus» no citiem teātriem. Viņš kā svarīgu izvirza augšanas — ieaugšanas un izaugšanas — principu.

Dala skatītāju cer, ka izrādes Daugavpils teātrī būs arī latgaliski. Taču studentu vidū ir tikai trīs latgalieši. Vajadzīga daudz lielāka atsaucība no Latgales jauniešiem, kas apgūtu teātra mākslu. Teātra vadībai rādīt izrādes latgaliski nav nekas preti.

Ko par teāti tā atjaunotnes laikā saka paši tā darbinieki?

JĀNIS ZUGOVS, teātra direktors: — Teātrīm būs jāvelc milzīgs kultūrglītojošais darbs. It sevišķi krieviški runājošo skatītāju vidū. Lai vini apzinātos savas saknes, savu pagātni un nākotni:

Other svarīgākā mīslīja — Daugavpils teātrīm jābūt tiltam starp Latgali un pārējiem Latvijas novadiem.

ANNA RANCĀNE, teātra veicākā redaktore: — Es gaidu no Daugavpils teātra pamatlīgumu, zemniecisku sīkstumu un stabilitāti. Daugavpils teātrīm jābūt atšķirīgam no Rīgas, Valmieras un Liepājas teātriem, latgaliski savdabīgam. Taču tam pagaidām trūkst latgaliešu valodu protošu aktieri.

Teātrīs darbosies pilsētā, kur latviešu ir tikai viena desmitā daja. Taču tīcī, ka Daugavpils teātri brauks skatīties arī rīdzīnieki un Baltijā runās par Daugavpils teātra skolu.

Tīcēsim! Darbosimies! Celsim galīsmā aizmirsto Latgales kultūru!

Jānis Gurgons

Kultūra Latvijas Republikā — plašs un sazarots temats. Ipaši tāpēc, ka Latvijas neatkarības 20 gados tika paveiks visvairāk, gan salīdzinājumā ar visu iepriekšējo vēsturi (neskaitot, protams, dainu folkloras tapšanu, kas nav ne ar ko salīdzināma), gan arī ar visu tālāko — padomju periodu. Tāpēc šodien pakavēsimies tikai pie dažiem, varbūt nosacīti sakot, sociālfilozofiskajiem aspektiem šī laika kultūras tapšanā un attīstībā. Sevišķi tiem, kas ne tikai nav zaudējuši savu nozīmi šodien, bet pat ieguvuši īpašu akūtumu, domājot par kultūru nākotni neatkarīgajā Latvijā.

PIRMAIS un galvenais jautājums, kuram pakārtojās visi pārējie: kāpēc tieši šajā samērā īsaījā laikā kultūra kopumā un visas galvenās kultūras jomas ieguva nule minēto augsto līmeni?

Tāpēc, ka tas ir līdz šim vie-nīgais laiks mūsu tautas vēsturē, kad tika iestenots ikviens nācījus augstākais sapnis un lielākā vērtība — IZCINITA SAVA VALSTS, TĀS BRIVIBA UN NEATKARĪBA. Tajā varēja veidoties sveši, ārēju spēku neirobežota un nesakroplota NACIONĀLA PASAPZINA, bez kuras nav iedomājama ne persona, ne kultūra. Suverēnas nacionālās valsts izveide spēja nodrošināt tai adekvātu, samērīgu demografisko stāvokli, valodas un citu kultūras sfēru attīstību, līdz ar to iegūt vienīgādīgu un cienīgu vietu pasaules tautu sāmē. Un, treškārt, pamatnācījas tiesību un reizē plenākumu pri-marietātes atzīšana savā valstī un attiecībā pret to apvienoīas ar Latvijas teritorijā dzīvojošo nacionālo minoritāšu pilsonstestību respektēšanu un praktisku nodrošināšanu Izglītības, preses, grāmatniecības, biedrību darbības un citās jomās.

Jaunākā vēsture pierādījusi skaidri un neapgāzami — ignorējot šos principus arī veidojušies līdzīnējā sociāla un etniskā disharmonija, denacionalizācija un kultūras stagnācija. Tieši 20—30. gados Latvijas Republikas laikā augšminētās likumības PROGREĀJOSI Istenojās dzīvē, nodrošinot sociālo problēmu, nacionālā jautājuma un kultūras attīstības pozitīvu risinājumu. Tādējādi šis princips paliek spēkā arī šodien — tākai neatkarīgā Latvijā būs iespējams iestenot radikālu kultūras politikas pārorientāciju, likvidēt ilgstoši pastāvošo pārpalikuma principu kultūras finansēšanā, tās materiālās bāzes attīstībā, kā arī koncentrēt Latvijas teritoriju Austrumos un Rietumos izkliedētos kultūrspēkus. Tādējādi kultūras progres, brivas attīstības vītalā nepieciešamība arī ir viens no svarīgiem argumentiem neatkarīgās Latvijas valstiskuma atlau-nošanai.

Latvijas Republikas laikā latviešu tauta un, kā rakstīts Satversmē, visa Latvijas tauta, no arienes nespaldīta un neirobežota, kultūras attīstības labad varēja izmantot dažādas iespējas, formas un izvirzīto mērķu iestenošanas līmenus — valsts kooperatīvos. Kultūras fonda privātās. Toreiz nevarēja pastāvēt tāda situācija kā tagad, kad republikā ir daudz Vissavienības uzņēmumu un objektu, kuri patēri, izmanto Latvijas sociālo infrastruktūru, bet republikas kultūras veidošanā nepiedalās. Latvijas brivvalstī augšminētās iespējas un līmeni tika aktīvi iedarbināti un labi saskanoti. Iecerēs un iniciatīvas tika savalaicīgi iestenotas, operatīvi izmantojot naudas līdzekļus, materiālus, darbaspēku.

Bez visa cīta šeit atzīmēsim, ka 1935. gadā Latvijā bija 41096 amatnieku apvienības un uzņēmumi, kuros strādāja gandrīz 55 tūkstoši amatnieku. Iestenot izstrādes par 43 milioniem latu-gādā. Lidzās humanitārajām zi-nātnēm literatūrai un mākslai, uztalauka lietišķā māksla, kas dailēja iekdienu, reizē veidoja nacionāli garīgo struktūru zīmes un šifrus.

Pēc neatkarības zaudēšanas šī sistēma līdz ar amatnieku apvienībām tika iznīcināta, daudzi meistari represēti vai izklie-dēti pasaulei, Slavējami, ka tagadējais Kultūras fonds veicina amatu atdzīmšanu, nodibinot Amatnieku biedrību, taču lielie zaudējumi ir neatgriezeniski.

Bet tajos valstiskās rosības gados šīs daudzveidīgais sasprin-gtais un reizē brīvi priešīgais darbs balstījis pamatazīnā, ka bez attīstības, iniciatīvas bagātas, materiālā un patriotiski garīgi

un progresu nodrošināšana ar brīvu nacionālo izglītīšanu un audzināšanu, vispārīcilvēciskās vērtības, apvienojot ar tēvzemes, resp. Latvijas, vēstures, kultūras vērtību apgvil, tēvu valodas cienīšanu un kopšanu, tautas ie-ražu un tradīciju saglabāšanu, reliģijas brīvību, tās humanizēšanu salīdzinājumā ar pagātnes funkcijām un pavēršanā ar seju pret tautas likteni un garīgajām vajadzībām. Visu to darbinieku atbalstīšana, kas veido jauno latviešu kultūru un cīnās par tautas brīvību.

Jaunlatvieši, konkrēti — A. Kronvalds, pirmoreiz izteica domu par iespēju un nepieciešamību laikā gaitā radīt patstāvīgu val-

PĒTERIS ZEILE

Kultūra Latvijas Republikā

Panākumi ar katru gadu kļuva jutamāki un redzamāki, jo TAUTA PALĀVĀS UZ SAVIEM SPEĶIEM un brīvi rīkojās ar saviem resursiem, neprasīt atlauju val subsīdijas ne Maskavā, ne Parīzē, ne Berlīnē. Tikai nebrīva tauta ir mierā ar to, ko viņai negribīgi, bet reize it kā viszīlīgi pasviež saimniekungus. Neatkarības gados latviešu tauta un līdz ar viņu citas te dzīvojošās tautības no sevis pilienu pa pilienam izspiepta gadsimtā uzkrāto verdzības garu, izslējās visā augumā un neatlaidīgos pūlinos, sīkstā darbā radīja sevis cīnīgas materiālās un garīgās vērtības. Ar pasaules atvērtības un brīvas ideju apmainas izjūtu, ar bezzīdu iekdienu veikalos un iestādēs, ar savu konvertējamo latu un brīvi atvērtājiem vār-tiem uz Eiropu un pārejo pa-sauli.

Pētot dokumentus par Latvijas valsts tapšanu, saskāros ar tādu it kā nebūtisku faktu — Pagaidu valdībā tika iedibināta ministrija ar mazliet nepārastu nosaukumu — Apsardzības ministrija. Ne kara, ne militāro lietu, bet apsardzības ministrija. Šis nosaukums pasvītroja mūsu tautas neagresīvo raksturu, bet aizsargāšanās un savu vērtību apsargāšanas tieksmi kā būtisko, konceptuālo.

Šī tieksmē apsargāt, aizsargāt un vākt kopā, saglabāt tautas gadījumos radīto, vislabāk raksturo Barontēva mūža darbu — Latviju dainu aizsargāšanu no iznīcas, un to kopā savākšanu. Šis vērienīgais darbs tika nobeigts Latvijas Republikā.

Ja pēc padomju varas uzspiestas leģitīmēšanas daudzas kultūras vērtības tika norobežotas no tautas, noliegtas, ieslēptas pagrabos un specfondos, jā, arī iznīcinātas līdz ar to radītājiem, tād Latvijas Republikas laikā būtībā tika apgūts un izdots viss nozīmīgākais, kas agrāk radīts literatūrā, publicistikā, humanitārajās zinātnēs. Ipaši rūpīgi un pilnīgi tika apgūts jaunlatviešu darbs. Un tas arī saprotams: Latvijas Republikas laiks — otrā atmoda — bija pirms tautas atmodas ideju un cerību iestējums. So tiltu, jaunlatviešu mantojuma apgūšanu un izvešanu darbībā stiprināja nemīlīga vamatdoma, ka cilvēci, sabiedrības pastāvēšanas un attīstības pamatforma ir nācija, kuras saknes ir tāla pagātnē un kas projekta savu pārskatāmo nākotni. tiekdamās pati to optimāli veidot.

Latviešu kultūras īpatnības veidojās gadsimtā, tās visspīlgtāk atklājas folklorā, visā etnogrāfiskā kompleksā. Taču tieši šajā laikā varam runāt par LATVIJAS REPUBLIKAS LATVIJES KULTŪRAS TIPIA IZVEIDOSANOS. Lielā nozīmē Šī kultūras tipa pamatu būvēšanā bija pirms atmodas darbinieku — jaunlatviešu. Ipaši Ata Kronvalda, ideju tālakajiem attīstītājiem. So ideju kodolu veidoja sūrā liktengaltā izsāpētās atzinās par nepieciešamību atbrīvoties no gadsimtu verdzības un apstiņas, brīvības cīnās skaidri atšķirt tēvzemes draugus no tās ienaidniekiem.

Tālāk — tautas atdzīmšanas un progresu nodrošināšana ar brīvu nacionālo izglītīšanu un audzināšanu, vispārīcilvēciskās vērtības, apvienojot ar tēvzemes, resp. Latvijas, vēstures, kultūras vērtību apgvil, tēvu valodas cienīšanu un kopšanu, tautas ie-ražu un tradīciju saglabāšanu, reliģijas brīvību, tās humanizēšanu salīdzinājumā ar pagātnes funkcijām un pavēršanā ar seju pret tautas likteni un garīgajām vajadzībām. Visu to darbinieku atbalstīšana, kas veido jauno latviešu kultūru un cīnās par tautas brīvību.

Atis Kronvalds grāmatas «Tautiskie centieni» otrajā daļā uzsver, ka latvieši savas tiesības nav atdevuši ne vāciem, ne krieviem, tās ir ar varu nolaupītas. Tāpēc tauta ir tiesīga sīs tiesības jebkuriem līdzīgiem atkarot atpakaļ. Tautas brīvība, nacionāla pašapzīna un vienības gars pēc Kronvalda uzskatiem ir tas spēks, kas var pārvērt celju uz labkājību un kultūru. Šīs idejas vienoja cīnītājus pret Bermoniu un visiem citiem ienaidniekiem, veidojot neatkarīgo Latviju. Tās nav zaudējušas savu akūtumu arī šodien, kad, aizstāvot un radot kultūras vērtības, reizē jācīnē pret interfrontes un ar to sajpē spēku obskuriantīm un uzspītējām pretenzijām pēc varas Latvijā, ieskaitot 1940. gada sovīzus projektus kā Latgales pievienošana Krievijai. Pie tās var novest, rāda saimniecības un kultūras dzīves gālejīs sabrukums Krievijai pievienotajā Abrenes novadā. Tātad, līpīt kā jaunlatviešiem un 1945. gada cīnītājiem, kums arī šodien kultūra jāaizsargā no impēriāliem, monarhistiski šovinistiskā tipa spēkiem, kuriem nerūj ne Krievijas, ne Latvijas tautu un to kultūru likteni, bet tikai savas egoistiskās, korporatīvās intereses, apvienotas, kā atzīmē I. Ziedonis, ar kaisību uz kurināšanu lumpenproletāriskās apzinās līmeni.

Atgriežoties pie KULTŪRAS TIPIA, kas, balstoties uz pirmās atmodas idejām un sasniegumiem, veidojās Latvijas Republikā, var akcentēt piecas galvenās iezīmes. Pirmkārt, tas latvisko vērtību un tradīciju kopums, kas ietverts valoda, folklorā, tā sa-kot, «latviskajā dzīvē gudribā», un kas tālāk ietvars, kā apdzīvētās saimniecības un kultūras dzīves gālejīs sabrukums Krievijai pievienotajā Abrenes novadā. Tātad, līpīt kā jaunlatviešiem un 1945. gada cīnītājiem, kums arī šodien kultūra jāaizsargā no impēriāliem, monarhistiski šovinistiskā tipa spēkiem, kuriem nerūj ne Krievijas, ne Latvijas tautu un to kultūru likteni, bet tikai savas egoistiskās, korporatīvās intereses, apvienotas, kā atzīmē I. Ziedonis, ar kaisību uz kurināšanu lumpenproletāriskās apzinās līmeni, tautas svētkos, literatūrā, mūzikā, citos mākslas veidos. Otrkārt, eiropeisko ideju, pieteikoties izmantojums dabas, huma-nitāro, sabiedrisko un politisko zinātnu un zināšanu sistēmas veidošanā cīesa saikne ar Latvijas vajadzībām un īpatnībām. Treškārt, kristīgā tradīcija, kā tā iestāvējoties tautas apdzīvētās iezīmēs, neatzīmējot indīvīdi un cilvēku kopas domājā par konkrētām reliģiskām problēmām un jautājumiem. Ceturtkārt, iau minēto pirmās atmodas ideju (par brīvību, demokrātiju, kultūru) attīstības tālaks sazarojums un konkretizācija. Un piektkārt, sev tuvā un racionālā aizgūvumi no cīta tēvzemes kultūras Latvijā.

[Nobeigums sekos.]

